

zolásával *Szigeti Lajos Sándor* dolgozata, amely a fentiekén túlmenően egy azonos költői magatartásból fakadó vándormotívum – a Nakonxipán – nyomába eredt. *Tasi József* Illyés-dolgozata egy nagyobb munka része, lényegében az egész, hosszú költői út fejlődési vázlatát adta. A konferencia szempontjából a József Attila-örökséggel való megküzdésről és a nemzeti költővé válásról szóló részek voltak érdekesek. *Mészáros Tibor* Egy személyiség menekülése című dolgozatában nehéz feladatra vállalkozott: Márai Sándor személyiségének titkait próbálta megfejteni. Szerinte Márai életét behálózták a szerepek; későn született, nem találta helyét, ezért ideálokat keresett, például a polgárok feletti polgárét. A polgár szerepe az ő sorsában mindig konfrontálódott a művészevel, az utóbbi teremt, az előbbi megőrzi. A polgár fegyvere a magatartás, fegyelem és távolságtartás jellemzi, ezekkel leplezi félelmét. Az emigráció előtt kapott sértés sértődést szült élete végéig. *Tóbiás Áron* az ötvenes évek irodalompolitikája következtében kényszerpályára szorult írók sorsáról számolt be. Az igazi értékeket negligáló könyvkiadás miatt hamis képet mutató irodalomtörténet született, mely még a hatvanas évek fejlődését is akadályozta.

Az ülészak második napján megjött a hallgatóság vitázó kedve, talán a 20. századi irodalom inkább volt közös példatár a résztvevők számára, mint a korábbi századoké. Az elhangzott tizenöt előadás bizonyította a témaválasztás jogosságát.

Ratzky Rita

*A régi magyar irodalom kutatóinak
tudományos ülészaka
Pécs, 1991. május 17–18.*

A régi magyar irodalom kutatóit összefogó Reneszánsz–Barokk-kutatócsoport minden év májusában rendez meg hagyományos vándorgyűlést. Az MTA Irodalomtudományi Intézete és az egyetemek régi magyar irodalomtörténeti tanszékei által szervezett ülészakok a páratlan években rövidebbek és általában nem szerveződnek központi téma köré. Idén a soros egyetemi város, Pécs volt a tanácskozás színhelye. A házigazda, a Janus Pannonius Tudományegyetem Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszéke mindent elkövetett, hogy a Csontváry Múzeum tanácstermében nyugodt, protokollmentes légkörben folyhassék a munka.

Az első, péntek délutáni ülészakon három előadás is Janus Pannoniushoz kötődött. *Jankovits László* a sokat kárhoztatott panegyricus műfajt vette védelmébe Janus költői életművében. Véleménye szerint egy későbbi kor irodalomelméleti eszményeit próbálják bírálói számonkérni a költőn, amikor az epigrammákhoz képest túlzottan csekély esztétikai értéket tulajdonítanak a Marcellus panegyricusnak, amelyet pedig az életmű kiteljesedési szakaszába jutó poéta nagy becsvággal és műgonddal igyekezett megalkotni. A mű nem ízlésficam jele; az érett korba jutó költő számára illő volt, hogy immáron hosszabb lélekzetű, komolyabb műformát válasszon magának. A kor poétikájában pedig a modern tematikához illő

legemelkedettebb epikus műfaj a panegyricus volt. Jellemző módon, Guarino fel-fogása szerint az *Aeneis* is panegyricus. Janus tehát a klasszikus görög–latin eposz hagyományát követte saját epikus költészete kifejlesztésekor – akárcsak példaképe, Claudianus tette azt a saját korában.

Boda Miklós a töle megszokott módon Janus életrajzának homályos foltjaira igyekezett fényt deríteni. A fiatal itáliai diák tanulóéveinek feltételezett környezetét próbálta meg rekonstruálni. Felvetette a lehetőségét, hogy a Bánfalvy Miklós környezetében feltűnő Johannes Bezentz vagy Besens azonos lehet a később Janus Panonius néven elhíresedett humanistával.

Az ösztöndíjasként Magyarországon tartózkodó *Laura Dolby*, hősiesen magyarul felolvasott tanulmányában az intertextualitás fogalmának kiterjesztését kísérelte meg az oraltástól az írásbeliségbe átvezető irodalomtörténeti pillanatban. Janus költészete példáján mutatta be, hogy a "betéve" tudott auctorok szövegei a memóriában variálódva hogyan szüremkednek be az alkotás folyamatában formálódó latin szövegbe. Az élő klasszikus hagyomány és az alkotás jelene közötti termékeny feszültség újfajta esztétikai minőség forrásává válik.

Ludányi Mária a magyar nyelvű udvari dráma műfaji előzményeit keresve a 16. század verses szórakoztató műformáit vette sorra. A rendkívül elterjedt hitóriás ének állományában a század vége felé a hangsúly mindinkább a fikció, a szórakoztató jelleg felé tolódik el. A szigorúbb protestáns felfogással szemben az ellenreformáció elmélete és gyakorlata megengedőbb az esztétikai öncélúsággal szemben. A históriák tematikájában mintha az acta–vita–legenda hármashoz hasonló felosztás jönne létre, ahol a legendának megfelelő fabulás életrajz válhatott a későbbi szórakoztató műformák egyik fontos kiinduló pontjává.

A szombat délelőtti tanácskozást *Jankovics József* A posztmodern Balassi című előadása nyitotta meg. Balassi versciklusainak matematikai komponáltsága ez idáig is ismeretes volt. Az előadó a hármas-harminchármas szám jelentőségén túl további számmissztikai összefüggésekre irányította rá a figyelmet. A szentháromságot jelképező három és háromszorosának szorzata, a huszonhét a nagyciklus rejtett súlypontjait hordozza. Jankovics a nagyciklus geometrikusan felépülő, átgondolt mélyszerkezete alapján úgy véli, hogy Balassi a nagyobb szerkezeti egységek felől alkotta meg verskompozícióit a kisebbek felé. Tehát a hármas tagolódású kötetkompozíció alakította szükségszerűen hasonló logika szerint például a sorszerkesztést.

A legnagyobb vitát *Vadai István* provokálta ki briliáns nyomtatástörténeti nyomozásával. Véleménye szerint az RMNy 1599-es tétel Balassi–Rimay istenes énekeinek Ferenczffy-féle bécsi rendezetlen kiadása sohasem készült el teljes egészében; a kinyomtatott ívek krúdában kerültek Nagyszombatba. Eszerint az Istenes énekek e legkorábbi ismert, egyetlen csonka példányban fennmaradt edíciója csupán 1941-ben, Varjas Béla facsimile kiadásában látott volna először ténylegesen napvilágot. Ez az önmagában nem túl jelentős nyomtatástörténeti feltételezés érdekes új szempontokat vethet fel Balassi Bálint műveinek rendkívül szövevényes és sokat vitatott kiadástörténetéhez.

A Zrínyi Miklós könyvtárában fennmaradt 17. század eleji verses Charicliafordítást még szakmai körökben is csak nagyon kevesen ismerték idáig. *Kőszeghy Péter* (aki a szöveg sajtó alá rendezője az RMKT számára) előadása mindenkit

meggyőzött arról, hogy a Czobor Mihálynak tulajdonított, befejezetlenségében is nagyszabású mű a korszak kiemelkedő esztétikai értékű alkotása. Szövegvers, amely műfajilag a románc felé mutat. Terjedelmi korlátok miatt ezúttal csak ízelítőt kaphattunk a szövegből; a keletkezéstörténet részletes feltárását is majd a szövegkiadást kísérő tanulmányból ismerhetjük meg. A Chariclia forrása mindenesetre Johann Tschorn 1559-es német nyelvű Heliodoros-fordítása volt.

Ács Pál előadása egy különösen ellentmondásos, a maga korában hírhedtté vált, tragikus sorsú értelmiségi portréját vázolta fel. A Bocskay megétetésével vádolt, hajdúk által felkoncolt Kátay Mihály bűnügyében ez a perújrafelvétel sem szolgálhatott egyértelmű bizonyítékokkal. Az előadó Pázmány Péter elfeledett, álnéven megjelent *Logi alogi* című latin nyelvű röpiratára támaszkodva hozzásegített az egykori drámai események mögött álló szövevényes politikai háttér jobb megértéséhez.

O. G.